

Ekonomia społeczna i o co w niej chodzi?
**Czym różni się przedsiębiorstwo społeczne od
podmiotu ekonomii społecznej?**
Czym są KISy, CISy i ZAZy?
**(Prawie) wszystkie pojęcia z zakresu ekonomii
społecznej.**

Małgorzata Stępień-Dudek
Doradca biznesowy OWES

Nowy Dwór Mazowiecki, 11 marca 2025r.

Projekt „Popularyzacja ekonomii społecznej w świadomości mieszkańców Mazowsza - subregion 1”
Zadanie publiczne dofinansowane ze środków z budżetu Województwa Mazowieckiego.

Czy jest przedsiębiorczość społeczna?

- ▶ Ekonomia społeczna to **idea** łącząca **biznes z celami społecznymi**. To sfera aktywności obywatelskiej, która poprzez działalność ekonomiczną i działalność pożytku publicznego służy aktywizacji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem. W efekcie powstają nowe miejsca pracy, świadczone są usługi użyteczności publicznej oraz działania na rzecz rozwoju lokalnego.
- ▶ W ekonomii społecznej ważny jest **pomysł na biznes** oraz **cel społeczny**, który jest realizowany dzięki działaniom biznesowym. Innymi słowy, ekonomia społeczna to **przedsiębiorczość społeczna**, czyli rozwiązywanie problemów społecznych metodami biznesowymi.
- ▶ W przedsiębiorstwie społecznym **zysk nie podlega podziałowi** i jest przeznaczany na cele społeczne lub na rzecz wspólnoty (przedsiębiorstwa).

Podmioty Ekonomii Społecznej

- ▶ Mogą mieć one różną formę, są to np.:
 - **przedsiębiorstwa społeczne** - w tym spółdzielnie socjalne i inne podmioty, które zatrudniają co najmniej:
 - 3 osoby na podstawie umowy o pracę lub spółdzielczej umowy o pracę. Każda z tych osób jest zatrudniona w wymiarze co najmniej 1/2 pełnego wymiaru czasu pracy.
 - W przedsiębiorstwie społecznym działającym w celu reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym co najmniej 30% ogółu osób zatrudnionych stanowią osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, wykonujące pracę na podstawie umowy o pracę lub spółdzielczej umowy o pracę. Każda z tych osób zagrożonych wykluczeniem społecznym jest zatrudniona w wymiarze co najmniej 1/2 pełnego wymiaru czasu pracy.
 - Działalność przedsiębiorstwa społecznego służy rozwojowi lokalnemu i ma na celu:
 - ▶ 1) reintegrację społeczną i zawodową osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub
 - ▶ 2) realizację usług społecznych

Podmioty Ekonomii Społecznej

- **podmioty reintegracyjne** – Zakłady Aktywności Zawodowej, Warsztaty Terapii Zajęciowej, Centra Integracji Społecznej, Kluby Integracji Społecznej – czyli takie podmioty, których głównym działaniem jest ponowne włączenie i integracja społeczna / zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- **podmioty działające w sferze pożytku publicznego** (np. stowarzyszenia, fundacje);
- **podmioty gospodarcze utworzone w związku z realizacją celu społecznego i** działające w oparciu o prawo spółdzielcze (spółdzielnie, których celem jest zatrudnienie osób np. z niepełnosprawnościami oraz spółki non-profit).

Podmioty Ekonomii Społecznej

- ▶ Podmioty ekonomii społecznej mogą pełnić różne funkcje i działać w różnych obszarach, np.:
 - integrując w ramach rynku pracy i przeciwdziałając wykluczeniu społecznemu ;
 - dostarczając różne usługi publiczne, np. edukacyjne, opiekuńcze, dotyczące utrzymania zieleni miejskiej i innych prac porządkowych;
 - realizując usługi remontowo – budowlane, turystyczne, hotelarskie, gastronomiczne;
 - prowadząc działalność handlową i produkcyjną w zakresie wytwarzania mebli, szycia, czy rękodzieła artystycznego.
- ▶ W Polsce liczba podmiotów ekonomii społecznej wynosi ok. 100 tysięcy, w tym 85 tysięcy organizacji pozarządowych, 1500 spółdzielni socjalnych, 1200 jednostek reintegracyjnych.
(źródło: <https://www.gov.pl/web/rodzina/czym-jest-ekonomia-spoleczna-i-solidarna>).

Ustawa o ekonomii społecznej

<https://www.ekonomiaspoleczna.gov.pl/co-robimy/prawo/ustawa-o-ekonomii-spolecznej/>

U S T A W A z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej

DZIAŁ I

Przepisy ogólne

Art. 1. Ustawa reguluje:

- 1) organizację i zasady działania przedsiębiorstwa społecznego;
- 2) zasady uzyskiwania i utraty statusu przedsiębiorstwa społecznego oraz nadzór nad przedsiębiorstwem społecznym;
- 3) instrumenty wsparcia przedsiębiorstwa społecznego;
- 4) zasady i formy wspierania rozwoju ekonomii społecznej przez organy administracji publicznej;
- 5) ochronę danych osobowych w związku z realizacją celów wynikających z ustawy.

Przedsiębiorstwo społeczne

- **Przedsiębiorstwo społeczne** w przypadku każdej zatrudnionej osoby zagrożonej wykluczeniem społecznym, do której został udzielony instrument wsparcia, o którym mowa w art. 21 lub art. 22, opracowuje i realizuje indywidualny plan reintegracyjny przez okres nie krótszy niż okres, na jaki został udzielony ten instrument, lub nie krótszy niż okres zatrudnienia danej osoby wymagany w związku z udzieleniem tego instrumentu.
- Przedsiębiorstwo społeczne posiada organ konsultacyjno-doradczy, w którego skład wchodzi wszystkie osoby zatrudnione w tym przedsiębiorstwie. Jeżeli liczba osób, o których mowa w ust. 1, przekracza 10, organ konsultacyjno-doradczy może składać się z przedstawicieli tych osób w liczbie nie mniejszej niż 3. W przypadku spółki non profit, która uzyskała status przedsiębiorstwa społecznego, funkcję organu konsultacyjno-doradczego pełni rada nadzorcza albo komisja rewizyjna.
- Przedsiębiorstwo społeczne nie przeznaczają zysku albo nadwyżki bilansowej uzyskanych z wykonywanej działalności, o której mowa w art. 3 ust. 1, do podziału między swoich członków, udziałowców, akcjonariuszy i osoby w nim zatrudnione

Osoby zagrożone wykluczeniem społecznym

- ▶ Wykluczenie społeczne to w szczególności brak lub ograniczone możliwości uczestniczenia w życiu społecznym, politycznym, kulturalnym lub gospodarczym (Uzasadnienie do ustawy o ekonomii społecznej).
- ▶ Szeroki katalog osób zagrożonych wykluczeniem społecznym znajduje się w ustawie o ekonomii społecznej, określony w związku z weryfikacją statusu przedsiębiorstwa społecznego.

Osoby zagrożone wykluczeniem społecznym

- ▶ Osoby bezrobotne,
- ▶ Osoby długotrwale bezrobotne
- ▶ Osoby poszukujące pracy (bez zatrudnienia) w wieku do 30. roku życia albo po ukończeniu 50. roku życia
- ▶ Osoby z niepełnosprawnościami
- ▶ Absolwenci CIS lub KIS
- ▶ Osoby ubogie, spełniające kryteria dochodowe
- ▶ Osoby uprawnione do specjalnego zasiłku opiekuńczego
- ▶ Osoby usamodzielniane, opuszczające pieczę zastępczą
- ▶ Osoby z zaburzeniami psychicznymi
- ▶ Pełnoletnie osoby opuszczające zakłady poprawcze i zakłady karne
- ▶ Osoby starsze
- ▶ Osoby, które uzyskały status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą

Reintegracja społeczno-zawodowa

- ▶ **Reintegracja społeczna** - działania służące odbudowaniu lub nabyciu i podtrzymaniu umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu, w tym rehabilitację społeczną osób niepełnosprawnych;
- ▶ **Reintegracja zawodowa** - działania służące zdobyciu nowych kwalifikacji, kompetencji, wiedzy i umiejętności w celu odbudowania lub uzyskania i podtrzymania zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy i awansu zawodowego, w tym rehabilitację zawodową osób niepełnosprawnych;

Instrumenty wsparcia Przedsiębiorstw Społecznych

- ❑ Dofinansowanie składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe i chorobowe od wynagrodzeń pracowników zagrożonych wykluczeniem społecznym - art. 21.
- Dofinansowanie na utworzenie stanowiska pracy oraz finansowanie kosztów wynagrodzenia - art. 22.
- Dofinansowanie do oprocentowania kredytów - art. 24.
- Zwrot kosztów poniesionych na dodatkowe koszty Przedsiębiorstwa Społecznego związane z zatrudnieniem osób z niepełnosprawnością - art. 24. ■ Obniżenie wpłat na PFRON dla podmiotów kupujących produkty lub usługi od Przedsiębiorstw Społecznych - art. 25
- Możliwość ograniczenia zamówienia publicznego wyłącznie do Przedsiębiorstw Społecznych - art. 26.
- Zwolnienie podatkowe dochodów przeznaczonych na cele związane z reintegracją społeczną i zawodową pracowników - art. 67.

Instrumenty wsparcia Przedsiębiorstw Społecznych

Dofinansowanie składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe i chorobowe od wynagrodzeń pracowników zagrożonych wykluczeniem społecznym:

- wypłacane jest na wniosek Przedsiębiorstwa Społecznego i na podstawie umowy zawartej ze starostą, właściwym dla siedziby Przedsiębiorstwa Społecznego • w formie refundacji lub jako zaliczka kwartalna; • obejmuje składki na ubezpieczenie emerytalne, rentowe i chorobowe naliczane od wynagrodzenia pracownika oraz koszty pracodawcy przeznaczone na finansowanie składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe i chorobowe;
- jest wypłacane ze środków: FP, budżetu UE, pomocy udzielanej przez państwa członkowskie Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu lub innych środków zagranicznych; • przysługuje w pełnej wysokości opłaconych składek przez 24 miesiące od dnia zatrudnienia pracownika, a następnie w wysokości 50% opłaconych składek przez kolejnych 12 miesięcy;

Instrumenty wsparcia Przedsiębiorstw Społecznych

- ▶ [1/2] Dofinansowanie na utworzenie stanowiska pracy oraz finansowanie kosztów wynagrodzenia - art. 22:
- ▶ jednorazowe środki na utworzenie stanowiska pracy oraz środki na finansowanie kosztów wynagrodzeń, wypłacane ze środków: Funduszu Pracy, PFRON, budżetu UE, pomocy udzielanej przez państwa członkowskie Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu lub innych środków zagranicznych. • dofinansowanie pochodzącego ze środków Funduszu Pracy - może być ono wypłacane w związku z zatrudnieniem osoby bezrobotnej lub poszukującej pracy. Wysokość tego wsparcia wynosi nie więcej niż 6-krotność przeciętnego wynagrodzenia (dofinansowanie do utworzenia miejsca pracy) oraz dofinansowanie do wynagrodzeń w wysokości nie wyższej niż kwota minimalnego wynagrodzenia, wypłacanego przez okres nie dłuższy niż 6 miesięcy.

Instrumenty wsparcia Przedsiębiorstw Społecznych

- ▶ **[2/2] Dofinansowanie na utworzenie stanowiska pracy oraz finansowanie kosztów wynagrodzenia - art. 22:**
- ▶ dofinansowanie ze środków PFRON - przysługuje w związku z utworzeniem miejsca pracy dla osoby z niepełnosprawnością. Przyznawane jest w wysokości od 6- do 15-krotności przeciętnego wynagrodzenia (dofinansowanie na utworzenie stanowiska pracy) oraz dofinansowanie do wynagrodzeń w wysokości nie wyższej niż kwota minimalnego wynagrodzenia, wypłacanego przez okres nie dłuższy niż 6 miesięcy. • dofinansowanie pochodzące z innych źródeł, w szczególności z budżetu UE - warunki wsparcia będą określone na poziomie programów, w ramach których środki te będą przyznawane

Instrumenty wsparcia Przedsiębiorstw Społecznych

- ▶ **Dofinansowanie do oprocentowania kredytów - art. 24:**
- ▶ Przedsiębiorstwo Społeczne może otrzymać dofinansowanie do oprocentowania kredytów bankowych i w spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych. Jest to wsparcie wynikające z art. 32 ust 1 pkt 1 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. • Dofinansowane może być do 50% oprocentowania zaciągniętego kredytu, pod warunkiem, że kredyt ten jest wykorzystany na cele związane z rehabilitacją zawodową i społeczną osób z niepełnosprawnościami.

Instrumenty wsparcia Przedsiębiorstw Społecznych

- ▶ Zwrot kosztów poniesionych na dodatkowe koszty Przedsiębiorstwa Społecznego związane z zatrudnieniem osób z niepełnosprawnością - art. 24
- ▶ Przedsiębiorstwo Społeczne może otrzymać zwrot poniesionych kosztów transportowych, administracyjnych oraz budowy lub przebudowy związanej z modernizacją obiektów i pomieszczeń zakładu. Jest to wsparcie wynikające z art. 32 ust. 1 pkt 2 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.
- ▶ Zwrot dotyczy wyłącznie dodatkowych kosztów pracodawcy wynikających z zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami i przysługuje wyłącznie tym Przedsiębiorstwom Społecznym, które zatrudniają co najmniej 50% osób z niepełnosprawnościami.

Instrumenty wsparcia Przedsiębiorstw Społecznych

- ▶ **Obniżenie wpłat na PFRON dla podmiotów kupujących produkty lub usługi od Przedsiębiorstw Społecznych - art. 25**
- ▶ podmiot (zarówno publiczny, jak i prywatny), który dokonuje zakupu produktu wytworzonego przez Przedsiębiorstwo Społeczne lub usługi, świadczonej przez Przedsiębiorstwo Społeczne, może skorzystać z obniżenia wpłat na PFRON na warunkach określonych w art. 22 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. • Uwaga! ważne ograniczenie, które wprowadza art. 22 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych: Zwolnienie z wpłat na PFRON dotyczy wyłącznie sytuacji, gdy PS zatrudnia co najmniej 10 pracowników w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy i równocześnie co najmniej 30% pracowników stanowią osoby o znacznym stopniu niepełnosprawności lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności wynikającym z choroby psychicznej, upośledzenia umysłowego, całościowego zaburzenia rozwojowego, epilepsji lub jeśli są to osoby niewidome.

Instrumenty wsparcia Przedsiębiorstw Społecznych

- ▶ **Możliwość ograniczenia zamówienia publicznego wyłącznie do Przedsiębiorstw Społecznych - art. 26**
- ▶ Jednostka sektora finansów publicznych, jeśli dokonuje zamówienia, które ze względu na swoją wartość nie wymaga stosowania przepisów ustawy Prawo Zamówień Publicznych może zastrzec, że o zamówienie to mogą ubiegać się wyłącznie Przedsiębiorstwa Społeczne, które uzyskały ten status na podstawie ustawy. Równocześnie nadal ma tutaj zastosowanie art. 44 ust 3 ustawy o finansach publicznych, który nakłada obowiązek ponoszenia wydatków w sposób celowy, oszczędny i terminowy.
- ▶ Zastrzeżenie zamówienia wyłącznie dla Przedsiębiorstw Społecznych nie wymaga spełnienia żadnych dodatkowych warunków (poza wartością zamówienia).

Instrumenty wsparcia Przedsiębiorstw Społecznych

- ▶ Zwolnienie podatkowe dochodów przeznaczonych na cele związane z reintegracją społeczną i zawodową pracowników - art. 67
- ▶ zwolnione z podatku są dochody Przedsiębiorstw Społecznych działających w celu reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- ▶ Warunkiem jest, że dochody te muszą być wydatkowane w roku podatkowym na cele związane z reintegracją społeczną i zawodową swoich pracowników.
- ▶ LINK DO USTAWY O EKONOMII SPOŁECZNEJ
- ▶ <https://www.ekonomiaspoleczna.gov.pl/co-robimy/prawo/ustawa-o-ekonomii-spoecznej/>

Utrata statusu Przedsiębiorstwa Społecznego

- ▶ 1. Podmiot nie spełnia kryterium Przedsiębiorstwa Społecznego mimo upływu terminu na skorygowanie tej sytuacji.
- ▶ 2. Ogłoszono upadłość podmiotu lub wniosek w tej sprawie został oddalony ze względu na brak majątku potrzebnego do przeprowadzenia upadłości.
- ▶ 3. Otwarto likwidację podmiotu.
- ▶ 4. Podmiot złożył wniosek o wydanie decyzji o utracie statusu PS.
- ▶ Jeśli podmiot utraci status Przedsiębiorstwa Społecznego ze względu na niespełnienie kryteriów określonych w ustawie (pkt 1 poprzedniej listy), może uzyskać ten status ponownie nie wcześniej niż po upływie roku od daty uprawomocnienia się decyzji.
- ▶ BAZA PRZEDSIĘBIORSTW SPOŁECZNYCH ZE STATUSEM WOJEWODY
- ▶ <https://rjps.mrips.gov.pl/RJPS/WJ/start.do?lokalizacja=53.488056,18.753056&szukanaFraza=fundacja%20Jarz%C4%99bina&typyJednostek=41&stronaListy=1&sortowanie=5&liczbaPozycjiLista=20&wersja=1&widocznyPanel=lista>

Dobre praktyki

Przykłady PESów z różnych branż i tych utworzonych we współpracy z samorządem:

- ▶ **Samorządowa Spółdzielnia Socjalna w Kutnie**, utworzona przez Miasto i Powiat. Prowadzi parking miejski i obsługę terenów zielonych.
- ▶ <https://spoldzielniassocjalnakutno.pl/>

Hibiscus Spółdzielni Socjalnej w Radomsku, którą do życia powołał miejscy radni w 2018 roku. Jednostka zajmuje się miejską zielenią. Inicjatorami jej powstania jest Miasto Radomsko oraz Chrześcijańskie Stowarzyszenie Dobroczynne.

<https://rejestr.io/krs/764748/hibiscus-spoldzielnia-socjalna>

Spółdzielnia socjalna **GREEN SERVICE w Wieruszowie**. Główną domeną Green Service są usługi w zakresie utrzymania czystości i pielęgnacji zieleni. Spółdzielnia powstała w 2016 r. z inicjatywy założycieli - Stowarzyszenia Klub Otwartych Serc w Wieruszowie i Gminy Wieruszów.

<http://www.greenservice-wieruszow.pl/>.

Jednostki samorządu terytorialnego są (obok organizacji pozarządowych oraz kościelnych osób prawnych) jedną z grup uprawnionych do założenia spółdzielni socjalnych składających się z osób prawnych.

- Korzyść #1 Możliwość większego zaangażowania w rozwiązanie konkretnego problemu społecznego
 - Korzyść #2 Aktywizacja osób defaworyzowanych z gminy = lepsza sytuacja finansowa samorządu
 - Korzyść #3 Budowa wizerunku społecznie odpowiedzialnego samorządu
 - Korzyść #4 Możliwość pozyskiwania zewnętrznych środków na rozwój gminy
 - Korzyść #5 2% z KPRES, czyli i tak nas to czeka, a tworząc spółdzielnię mamy wpływ na jakość usług
 - Korzyść #6 Oszczędność środków budżetowych na realizacji konkretnych zadań (w niektórych przypadkach)
 - Korzyść #7 Możliwość zlecania zadań w trybie bezprzetargowym (w niektórych przypadkach)
 - Korzyść #8 Możliwość wycofania się ze spółdzielni i przekazania jej w ręce osób defaworyzowanych
- <https://spoldzielniasocjalnawpraktyce.pl/8-korzysci-dla-gminy-czy-powiatu-z-zalozenia-spoldzielni-socjalnej/>

Dobre praktyki

- ▶ <https://mowes.pl/nasze-przedsiębiorstwa/>
- ▶ <https://owes.warszawa.pl/przedsiębiorstwa/>
- ▶ <https://owes.cris.org.pl/przedsiębiorstwa-spoeczne/>
- ▶ <https://pisop.org.pl/pliki/6d22fbc78237411f9822de119ece0f785916/przewodnik-po-przedsiębiorstwach-spoecznych-5.pdf>
- ▶ <https://frso.pl/program/podwarszawski-osrodek-wsparcia-ekonomii-spoecznej-2/>
- ▶ <https://owes.instytutprawobywatelskich.pl/lista-przedsiębiorstw-spoecznych/>
- ▶ <https://opus.org.pl/przedsiębiorstwo-spoeczne-w-kulturze>

Dobre praktyki

- ▶ Przykłady **spółek non profit**, które powstały przy wsparciu OWES TŁOK, pokazują, jak różnorodne usługi można rozwijać w ramach tej formy prawnej:
- Mydlarska Wioska - turystyka i rekreacja <https://owies.eu/486/wioska-mydlarska>
- Victus - usługi gastronomiczne <https://owies.eu/581/victus-spolka-z-oo>
- EF 5 - usługi komunikacyjne i marketingowe: wideo marketing, projektowanie graficzne <https://owies.eu/727/ef-5>
- Moto Team - usługi naprawy i regeneracji głowic samochodowych <https://owies.eu/752/mototeam>

Dobre praktyki

- ▶ <https://4smart.pl/>
- ▶ Produkcja medali odlewanych i statuetek na zamówienie
- ▶ <https://www.facebook.com/spoldzielczy.lodz/>
- ▶ Pub Spółdzielczy Łódź /Spółdzielnia Socjalnej RESTART od 2019 roku prowadzi Pub Spółdzielczy
- ▶ <https://openspacelodz.lejdisstudio.com/>
- ▶ Pole dance, exotic dance
- ▶ <https://teatrmackowiaka.pl/kontakt/>
- ▶ Teatr Kamila Maćkowiaka
- ▶ <http://koniczynkaradomsko.pl/kontakt/>
- ▶ w Centrum Terapii funkcjonuje: CYBER-oko, eeg biofeedback, badanie eeg, qeg,
- ▶ <https://www.plastynka.pl/kontakt>
- ▶ Innowacyjne Przedszkole Sensoryczne PLASTYNKA

Polecane strony:

- ▶ <https://www.ekonomiaspoleczna.gov.pl/>
- ▶ <https://przedsiębiorstwospoleczne.pl/>
- ▶ <https://ekonomiaspoleczna.pl/>
- ▶ <https://www.ngo.pl/>
- ▶ <https://owes.warszawa.pl/nasza-oferta/>
- ▶ <https://owes.warszawa.pl/przedsiębiorstwa/>
- ▶ <https://mowes.pl/akademia-mowes/>
- ▶ <https://mowes.pl/baza-wiedzy/polecane-strony/>
- ▶ <https://mowes.pl/nasze-przedsiębiorstwa/>
- ▶ <https://owies.eu/777/spolka-non-profit--co-to-jest-i-jak-ja-zalozyc>
- ▶ <https://owies.eu/890/przedsiębiorstwa-spoleczne-subregion-3>

- ▶ Dziękuję za uwagę 😊
- ▶ owes@fise.org.pl
- ▶ +48 575 593 203

- ▶ Małgorzata Stępień-Dudek
- ▶ +48 790 306 686

Projekt „Popularyzacja ekonomii społecznej w świadomości mieszkańców Mazowsza - subregion 1”
Zadanie publiczne dofinansowane ze środków z budżetu Województwa Mazowieckiego.